

STELA DAFI

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Stella Duffy

THEODORA

The Last Roman Empress

Copyright © Stella Duffy 2010

The moral right of the author has been asserted.

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

Theodora

----- Rimsko carstvo pre Justinijana
 LANGOBARDI - narodi

PRVA GLAVA

„A gde je Pentapolj?“

„Kirenaika. Severna Afrika.“

„Severno od...?“

„Libije.“

„Kog dana proslavljamo praznik našeg grada?“

„Jedanaestog maja.“

„Zašto?“

„Zašto?“

„Zašto slavimo taj dan?“

„Na taj dan je grad osveštan. Konstantin je rekao...“

„Dobro, dobro. Ko ima viši čin? Konzul ili general?“

„Čin?“

„Konzul ili general?“

„Uf... hm... general?“

„Pitaš mene ili mi odgovaraš?“

„Ovaj...“

„Da?“

Devojčica pokuša da podigne glavu. Znala je – samo li uspe da pogleda u stariju sestru, Komita će joj potvrditi odgovor, ali taj čovek joj je čvrsto držao bradu, oči nije odvajao od njenih, bilo je nemoguće pomaći glavu, te je znala i to da će joj na kraju učitelj postaviti pitanje na koje ona neće umeti da odgovori; tako su terali već čitavih deset minuta, i kad-tad će se ona saplesti, a onda će se on obrušiti na nju i telo će joj još više biti njegova lutka na koncima.

„General?“

„Ne. Dole.“

I ona se spusti na zemlju, gde ju je ostavio još dvadeset minuta dok je svojoj glumačkoj družini držao predavanje o tananim pojedinostima vojnog ustrojstva. Menandrova predavanja bila su podrobna, učenice lepo školovane, ne samo u pogledu svakodnevnih obaveza već i na polju geografije, ekonomije i uprave Carstvom. Premlade za redovno nastupanje na javnim pozornicama, ove devojke su i te kako vredele kao zabava po privatnim kućama; one starije visoko su cenili zbog vičnosti razgovoru, baš koliko i zbog nesumnjivih telesnih veština. Kako im je govorio njihov učitelj evnuh: svaka se glumica može naučiti da igra i peva, da vodi ljubav sa izvesnim umećem; onima koje istinski uspeju u tome, potrebna je pamet koja će pratiti igranje. U nekim drugim družinama možda pevaju ljupko i s besprekornim naglaskom recituju pesme na grčkom, pa čak i latinskom, ali njegove devojke zaista vode razgovore s muškarcima koje zabavljaju. Teodora još nije bila dovoljno velika da bi od nje tražili šta god više od igranja i akrobacija, ali jednoga dana – poput svih devojaka u toj vežbaonici – i ona će odrasti. Danas je na času izazvala nered, i prozvana je radi propitivanja. Menandar je verovao da oni koji podbace duhovno bez razlike bivaju kažnjeni telesno.

* * *

Posle dvadeset minuta, Teodora je gutala jecaje, svaki mišić joj je drhtao od bola. Leva noga joj je počivala pozadi, pravo kao strela, istegnuta u špagi, desna je pak bila privučena i dignuta uz trup, tako da joj je stopalo prelazilo preko levog ramena. Kad ju je postavljao u taj položaj, Menandar bi je savio unapred, pa bi joj se grudi i lice, oslonjeni uz desnu nogu, našli nabijeni u zemlju. A u tom trenutku bi njihov vaspitač i učitelj nalegao svom težinom vlastitog tela na njena uska leđa i rastegao joj kostur do krajnjih granica, u pokušaju – koji mu je, po običaju, propadao – da joj salomi volju. Hteo je da Teodora zavapi i izvini se. Jedanaestogodišnja devojčica, trostruko starija po snazi, nije mu odgovarala ničime sem prihvatanjem bola, upravo onako kako je činila i poslednjih šest godina.

Kad je umro Teodorin otac Akakije, nastradao od smrtonosnih kandži sopstvenog medveda, majka je računala na to da će dobiti potporu od stranke koju je njena porodica pokolešnjima podržavala, pošto će ova biti zahvalna na njihovoj darežljivosti. Kao i svi drugi građani Carstva, i Teodorini srodnici su bili verni ili plavima ili zelenima, dvema strankama koje su u ogromnoj meri upravljale životom Carigrada, počev od mesnih snaga reda, odreda za požar i sitnih najamnika, pa sve do krojača vojne i upravne politike. Tada kad je Akakije umro, Hipatiji je delovalo suvislo da stupi u novu vezu s nekim ko je opet iz zelenih. Vasijan je takođe bio krotitelj životinja, prilično dobar čovek. Medvedarova udovica smatrala je mudrim da ovaj mlađi preuzme posao svoga prethodnika, i kod kuće i na hipodromu. Nažalost, predvodnik zelenih bio je poslovni čovek do srži, poznavao je nekog ko bi platio da preuzme ulogu glavnog medvedara, te je Hipatijinom drugom mužu odbio da poveri posao njenog pokojnog muža. Udovica,

njene tri kćeri, novi muž i – što nikog nije iznenadilo – dete koje je bilo na putu doslovno su vapili za pomoći.

Teodora je imala pet godina, isto koliko i novo stoleće, i beše se rodila u Carigradu nepunih dvesta godina otkako više nije bio Vizantion, već je postao sveti grad Konstantinopolj, središte novog Rima, blistavi dragulj u hrišćanskoj kruni. Na zapadu je Carstvo bilo isparčano među varvarskim poglavarima, gde neki čak nisu ni bili hrišćani. Na istoku je imalo dve neprestano sporne granice, s persijskim i sasanidskim vladarima, gde nijedan nije bio hrišćanin. Njoj je dopalo stoleće koje je, zasad, u velikoj meri ličilo na ono prethodno, delom i zato što je car Anastasije, škrt starac raznobojnih očiju, koji je ukinuo borbe sa životinjama na hipodromu – na veliko narodno nezadovoljstvo – ostao dosledan u svome suprotstavljanju odredbama Halkidonskog sabora u pogledu Hristove prirode. Teodora je bila premala da bi znala zavrzlake jednog raskola koji se izrodio na Vaseljenskom saboru od pre pedeset godina, zavrzlake koje su se iz tumačenja jedne jedine reči granale u pitanja nacionalnog identiteta, ali čak je i ona primećivala da prijatelji njenih roditelja, i igračice na predasima od učenja, i onaj čovek što propoveda na uglu nedaleko od njihove kuće, da ne pominjemo one monahe što su nedavno nasrnuli jedni na druge zbog različitih ubeđenja – da svi to pitanje doživljavaju uistinu ozbiljno. Mnogi ljudi, a oni pobožni ponajviše, slagali su se s preovlađujućom zapadnom dogmom da je Hristos dvoje u jednom, jednako potpuno božanski i potpuno čovečanski; car Anastasije pak, naporedo s brojnim važnim ličnostima vere u istočnim ograncima crkve, bio je odan svom ubeđenju da je svaka ljudska priroda koju je Hristos posedovao nadjačana životnijom božanskom prirodom. U gradu koji je osnovao čovek opsednut – makar na samrtnom

odru – verom, u jednoj religiji kojoj je bilo nužno da ozvaniči svoja verovanja dok pabirči sve više i više tekovina zapadnog sveta, narodu nije ništa bilo primamljivije od sržnog pitanja koliko je tačno božanska bila Hristova priroda. Širom grada su mornari i vojnici, trgovci i državni službenici, raspravljali o istinskoj prirodi Hristovoj dok u kasnu noć ispijaju vino. Siromašne žene u narodnim kuhinjama razmatrale su bezbednost granice s Persijom i goruće pitanje da li je Marija bila teotokos – majka božja – ili hristotokos – majka Hristova. Oni što pomno razgledaju pijačne tezge i kupuju robu po prodavnicama nanizanim duž tremova duge Mese sekirali su se zbog priliva izbeglica nehrišćana koje su još navirale iz gotskih oblasti na zapadu, a svi su kukali na carev tvrdičluk, na njegovo odbijanje da im sagradi lepu novu crkvu. Kad je Teodori bilo pet godina, Bog se nalazio kud god da pogleda.

Za to vreme, u njihovom kućerku, bez prebijene pare i uz neizmerno prešnije brige no što je priroda Hrista ili njegove majke, dok joj se novo detence u stomaku ritalo i budilo je, Hipatija je ključala od gneva što zeleni, stranka u kojoj su se ona i njen pokojni muž rodili, nisu preuzeli na sebe brigu o njima. Kako je i sama bila akrobatkinja, i kako joj je iskasapljeni suprug na njene oči umro u kukavnim bolovima, želela je samo to da njene tri kćeri dobiju pozornicu. Upravo je ležala budna i smišljala njihov prvi javni nastup.

U trkama je nastao predah. Hipatija je podmitila stasiti vandal-ski bračni par koji obično nastupa u tom trenutku – s komičnim igrokazom od akrobacije i pornografije kakav svetina voli, bar oni koji to gledaju, koji ne žure da olakšaju bešiku ili jedu ili ulože novac u opkladu – i preuzela je njihovih dvadeset minuta. Dve nedelje je uvežbavala svoje tri kćeri na probama. Čak je i

Anastasiju, koja ima tek tri godine, strogo naučila koracima i pokretima. Devojčice izgledaju savršeno, bele haljine im padaju sve do bosih stopala, na kosi im venci svežeg cveća, karminom su im narumenjene usne i obrazi. Izlaze na sredinu hipodroma. Tek je početak programa, prisutna je možda trećina od ukupnog broja gledalaca koji tu staje, tridesetak hiljada. Mada detetu od pet godina deset hiljada ljudi ništa ne znači kao broj. Leđa okrenutih ka uklesanoj sovi na južnom obelisku, Teodora gleda preko kapije Nekre, u nadi da će videti Svetu Sofiju, crkvu koju voli zato što ju je voleo njen otac, ali redovi sedišta sežu previsoko. U njima sede muškarci, muškarci svih doba i položaja, muškarci navikli na mirise i zvuke ovog mesta. Devojčice su i ranije bivale na hipodromu, razume se, da gledaju oca kako radi, da posmatraju sa strane, da ga prate kroz lavirint prolaza i odaja iskopanih pod pozornicom od drveta i peska, ali nikada nisu sedele u samom gledalištu, niti su pak ranije stajale tu, na mestu gde se nastupa. Nisu dosad morale da drže pažnju svetine. Nažalost, ne drže pažnju svetine ni sada.

Hipatija ih je uvežbala u svemu što moraju da urade. Da prođu do središta. Da prepoznaju praznu katizmu, gde bi stajao car da je sad tu – i sreća njihova što nije tu. Da se okrenu na sve četiri strane sveta: na istok u pravcu Jerusalima, na zapad u pravcu Rima, na sever i jug prema najdaljim krajevima Carstva. A onda, kad devojke umire bučnu svetinu, prinude je na ćutnju i pažnju, Hipatija će izneti svoj slučaj pred zelene. Ista žena, iste tri kćeri, novi muž kome treba dati posao bivšeg muža. Ima li šta prostije? Međutim, devojčice nisu privukle pažnju svetine, a Hipatiju izdaje glas dok pokušava da progovori u ime svoje porodice. Otvara usta, no cepti od živaca i sve većeg gneva, i reči joj izlaze kao graktaj, kao brektanje, i potom ništa. Okreće se ka devojčicama, glavom im daje znak da iznova zauzmu svoj molbeni položaj. One je slušaju; svetini je dobro znan jezik

pozorišta. Vični tumačenju pokretâ hora, nemaju potrebe da čuju majčin monolog kako bi znali da kćeri za nešto preklinju.

Šta to traže?, urla neki sirov glas.

Premlade su čak i za tebe, odgovara drugi.

Ja bih onoj dao priliku, veli treći: onoj najstarijoj, s predivnom kosom.

Uzmi majku, uzvraća onaj prvi glas, ona će makar znati kako se to radi, jer svima nam je poznato – na to svetina iščekuje, svesna da je ova vika upravljena proslavljenom pedagogu među njima – da si ti beznadežno loš učitelj.

Prolom smeha, tapšanje jezičavom dosetljivcu, još manje pažnje upravljene na četiri prilike u sredini trkališta. Vreme prolazi, trke će ubrzo ponovo početi, tri devojčice s belim haljinama i cvetnim vencima što venu još su u molbenim pozama, trudna majka moli za svoju porodicu, niko ne sluša.

A onda srednja devojčica iskoračuje i zauzima drugačiju pozu. Onu u kakvoj je bezbroj puta vidala oca, na probama, pri vežbanju, i na istom ovom trkalištu. Mlađa sestra hitro uskače: te se igre igraju svakoga dana kod kuće, Anastasija je medved, Teodora medvedar. Komita je preneražena, Hipatija besna dok sestrice započinju igru. Teodora je šljepila Anastasiju nadlaničicom po potiljku, „medved“ se okreće i reži, bogataši u prednjim redovima se osmehuju, neko se cereka, neko se naglas smeje. Medved se zbunjeno gega ukrug. Teodora kao bajagi drži štap kojim bocka medveda otpozadi, i šapuće Anastasiji uputstva, a ova – kao i uvek – s radošću čini kako joj se kaže. Smeh, koji će Teodora naučiti da iščekuje, širi se kroz svetinu, isprva kolebljiv, a potom se prima kao vatra. Kad je konačno dostignuta nužna količina pažnje, Hipatija ponovo iskoračuje, devojčice još jednom zauzimaju staru pozu – mada ne pre no što je Teodora drskim naklonom izmamila još jednu turu pljeskanja – i majka izlaže slučaj svoje porodice. Ali uprkos svemu, odbijaju je. Prekasno je.

Posao njenog pokojnog muža prešao je drugom čoveku. Predvođnik zelenih je nepopustljiv – ništa se tu više ne može, gotovo je.

Trebalo je tu da odustane. Hipatija je znala pravila, njen potez je bio već dovoljno smeon, već dovoljno hrabar. Ali jedan deo Teodorinog duha – duha koji je Hipatija većito nastojala da pričuži, znajući da je opasan za svaku mladu devojkicu – zarazio ju je. Zgrabila je Anastasiju za ruku, povukla sve troje dece pravo kroz arenu i umesto pred zelene stala pred plave. Devojčice u istoj onoj pozi. Majka sa istim govorom. Zeleni iza njih zanemeli od neverice; plavi napred, posprdno se dernjajući i zviždeći svojim suparnicima zbog drskosti medvedarove žene. Predvođnik plavih, tačno znajući šta radi, saslušao je Hipatijinu usrdnu molbu, uputio joj reči hvale zbog lepo uvežbanih kćeri, zbog lepote one najstarije, zbog ljupkosti one malečke, i zbog – tu je zastao, ta i on je bio govornik – zbog strastvenosti one srednje. A onda je, sad se uopšte i ne obraćajući ni ženi ni njenim kćerima, već neposredno neosetljivim, bezdušnim – ponovo stanica pre no što je izgovorio najgori u nizu prideva – „necivilizovanim“ zelenima, ponudio pomoć toj ženi i njenoj porodici. Rekao je kako kod plavih, naravno, kod plavih uvek, postoji nada za svakog ambicioznog čoveka, milodar za svaku časnu ženu, ispomoć za decu u nuždi. Dao je njenom novom mužu posao. Nakon više od dvesta godina kod zelenih, zastupnika zanatlija, trgovaca, radnika, Teodorina porodica pristupila je konzervativnijim plavima. A Teodora je stekla svoj prvi nauk o pozorišnom umeću. Koliko god glumica bila lepa po prirodi ili zahvaljujući bojadisanju, ako publika ne mari, svrha je promašena.

Otkako su se vratile pod hipodrom, u sobu za probe koja je snažno zaudarala na jahače i dvokoličare, na medvede i lavove u kavezima, učitelj igranja Menandar postarao se da njegova

štićenica Teodora tačno spozna koliko mu je stalo do nje. Za tih šest godina što su prošle od onog prizora na hipodromu, šest godina provedenih pod njegovim nadzorom, Teodora je svoga učitelja često viđala ljutitog, ali ovo jutro je bilo jedno od najgorih. Znala je da ga glava boli od vina koje je sinoć pio. Ona mu je to vino služila, a kako je bila umorna, kao i sve ostale devojkice, i kako je noć uvek lakše proticala ako Menandar tvrdo spava, nije ga razvodnila; bar nije mnogo, posle prvih nekoliko čaša, kad mu se vino osladilo. I tako su se lepo naspavale, bez pevanja i časova, ili nečeg još goreg u društvu učitelja i njegovih drugova. Kad su juče završile s radom, Menandar ih je upozorio da će danas biti teško, da će morati mnogo da prođu, da obuhvate veliki deo vežbi, te su ostale devojkice bile zahvalne Teodori na onome što je učinila. Radovale su se što mu je sipala to maltene nerazvodnjeno vino i podarila im noć spokojnog odmora. Spokojnog odmora za koji ona sad ispašta.

Teodori je to bio rđav dan. Ruke i noge nisu je slušale, telo joj je bilo kruto i glupo baš koliko i njena slabačka pamet – po Menandrovim rečima, ali Teodora je sama sebi bila uvek najoštriji sudija, tako da je znala da je učitelj u pravu. U igranju je bila najmanje umešna od svih devojaka, u pevanju joj je glas bio među najslabijima: ni za koga to nije bila novost, ali ovoga jutra je Menandar bio kao medved s glavoboljom, a Teodora se u medvede i predobro razumevala; znala je šta sledi i samo se trudila da to što više odloži. Njihov učitelj evnuh bio je ugledan pedagog i strog vaspitač. Konačno je i Teodora naučila da zasmeljavanje tu neće pomoći. Ponekad jeste pomagalo – to što bi povremeno izmamila neki nevoljan osmeh za nju je bilo način da se odbrani od učiteljevog razočaranja u njeno krhko telašće, njenu mrku kosu, njenu žučkastu put. U poneke dane je sa vežbi odlazila bez ožiljaka na duši, samo s radošću što je ugodila svome mentoru, ali takvi dani bili su retki. Ni danas nije bio takav dan.

* * *

Nastupio je bio trenutak, na samom početku probe, nakon četiri premeta od kojih nijedan nije bio savršen, a svaki izveden sve napetije, svaki još za trun nesigurniji, i mnogo nepravilniji, kad ga je prvi put začula kako stenje. A onda, nedugo zatim, okliznula se, isturila nogu van linije, i gurnula jednu stariju devojkicu, koja je pak naletela na najmlađu, a ova je ljospula pravo na svoje savršeno lice, krhka devetogodišnjakinja što je pisnula od bola. To je bilo dovoljno da ga razbesni. A i razumljivo je. Teodora je znala da nije najljupkija – ta uloga je pripadala njenoj mlađoj sestri, Anastasija je bila krhka i sićušna, i sva nežna. Iako je sad bila manje nežna sa onim otečenim usnama i posekotinom od pada na oku. Za sve je to Teodora bila kriva. Znajući šta joj se sprema, pustila je mišiće da se olabave i u mislima se pripremila, za tih dvadeset sekundi koliko je Menandru trebalo da se dogega po peščanom podu i dohvati je, zgrabi je za kosu, cimne je ka sebi dok su ostale devojkice uzmicale bežeći od njegovog gneva i prepuštajući Teodori da na sebe primi učitelj bes.

Najpre ju je išamarao: to je bilo uobičajeno. Istukao ju je štapom po leđima i stražnjici: to je bilo uobičajeno. Isto kao i spisak pitanja, podsetnika na to gde im je mesto kao igračicama, kao deci-kurvama za velikaše i milostive. Potom ju je, iskoristivši njeno oklevanje kao povod, držao pod sobom petnaest minuta. Sabija je u kalup, tako je to što radi objasnio Teodori i ostalima. Ukazao je na to gde su joj mišići previše ukočeni, noge isuviše krute, rekao da mora da se olabavi, da se opusti, da bude slobodna u svom telu te da će joj tad poteći snaga. Previše je ponosna, rekao je, glavu previsoko drži, leđa odveć uspravno, suviše joj je priraslo srcu da zasmehava druge, ne zna kad da začepi gubicu, kad samo da radi, da dozvoli celini da preovlada, a ne samo ona. Previše joj je milo kad je gledaju. S obzirom na to iz kakve je

porodice, kakav joj je stas, kakva joj je put, imala je ludu sreću što je dobila ma kakav posao. On će je naučiti da se povinuje, da ustukne, ima dužnost prema njoj kao učitelj i vaspitač, izdao bi je kad ne bi osećao tu dužnost, kasnije će joj samo biti sve teže, kad bude u horu a horovođa dâ zapovest koju ona neće moći da sledi zato što previše voli da se ističe. A ako Menandar već ne uspeva da proдре u taj samovoljni duh, onda će krenuti od mišića i kostiju. Telo će je naterati da se nauči.

Teodora se opirala, branila se, borila se zato što druge devojkice to nisu činile. No svejedno je Menandar na silu nalegao na nju, potiskujući joj telo u željeni položaj i navalivši joj se preko leđa kako bi mirovala, kako ne bi mrdala. Nije mogla da se makne pod njegovom težinom; krupan i jak za evnuha, Menandar je čitav život proveo u borbi protiv bioloških okova u koje su ga prodali rođeni roditelji; nateraćе on i Teodoru da prevaziđe svoja telesna ograničenja. Naposletku je začutala. Bilo je dopustivo da mu se suprotstavi jednom, to su sve devojkice od nje i očekivale. Dvaput, i našla bi se u istinskoj nevolji. Triput, i ostala bi bez posla. Teodora je rado obznanjivala da ume da bude svoje glava, neposlušna, da je jedva pristojna igračica, sa običnim glasom, dobra samo za akrobacije i komediju, ali oduvek je bila odgovorna, a takođe i slavoljubiva. Nije sebi smela priuštiti da ostane bez ovog posla.

S jednim uvom u pesku i zemlji, drugog zavrnutog pod Menandrovim pljosnatim dlanom, slušala ga je kako obučava druge devojkice. Proba se nastavila: ona će morati da odvežba svoje u kratkom predahu. Ovo je bila i kazna i pouka. Bodreći se međusobno, devojkice su joj se obraćale u šifrovanim porukama i povicama, prividno namenjenim ovoj ili onoj, ali zapravo Teodori, koja je počivala u prašini, pod telom njihovog učitelja. Menandar je ritmično izvikivao naredbe, postupke, raspored, radnje, vodeći devojkice iz scene u scenu, vodeći svoje jato kroz

sve svakodnevnne korake. Teodora ga je oneraspoložila i zato je tu gde jeste, upravo onako kako je i rekao da će biti, kako je pretio, zaricao se, toliko puta pre. Šaputao joj je da nije tako lepa kao ostale, da joj trebaju i druge veštine. On će se postarati za nju da nauči te veštine, da joj telo spozna te veštine, da – kao i on sâm – prevaziđe granice prirode.

Teodorinu stariju sestru Komitu već razmatraju da uzmu za javne pozornice na hipodromu i u amfiteatru Kinegiona, raščula se po glasu i lepoti. Mala Anastasija je sva mila i nežna – ili će bar biti kad joj od hladne vode splasne otečena usna i kad joj bojadisarka oslika lice za uveče. Njihova drugarica Hrisomala nikad neće biti tako dobra igračica kao ostale, ali ima onu dugu zlatnu kosu i lep glas. Danas je lepo prošla i Helena, i još pet-šest ostalih iz družine. Sve su lepo prošle sem Teodore, koja je svojom neveštinom, dugim jezikom i neznanjem sama sebi ovo uradila. Završila je u bolnom položaju pod telom čoveka kog se plašila i kog je volela. Samo je želela da mu ugodi, a svakog dana bi se umesto toga našla u sukobu s njime, prinuđena da se pokori.

Nešto kasnije, Teodora je ležala potrbuške, a Komita je utrljavala ulje u sestrina bolna leđa i upaljena bedra.

„Ponekad steknem utisak da to radiš namerno.“

„Šta to?“

„To što ideš Menandru uz nos. Da bi mu privukla pažnju.“

„Jeste, pravo zboriš. Da bivši akrobata i evnuh, visok čitav hvat i težak preko sto kila, leži na meni dok ja jedem zemlju – baš za takvom pažnjom žudim. Pazi malo!“; viknu kad je Komita zarila prste u jedan naročito upaljen mišić na njenom listu. „Boli.“

„Pa i treba da boli.“

„A ja treba da izdržim kao i sve ostalo.“

„Kakva si ti glumica! Samo treba više da se trudiš, pa će i on manje čučati na tebi.“

„Ubeđena sam da bi radije čučao na onom svom Jermeninu.“

Obe devojkje se na to nasmejaše, pomislivši na svog surovog učitelja i njegovog navodno još okorelijeg dragana, evnuha-vojnika.

„Znaš da se trudim iz sve snage, ali kod mene je to drugačije. Nemam divan glas kao ti, niti sam ljupka kao Anastasija. Ako ne budem vodila računa, završiću kao one kurve što plivaju.“

„Nećeš ti nikad biti kurva što pliva, nisi dovoljno lepa.“

Komita nije bila gruba prema njoj. Te devojkje što su se odevale u haljine od tanke svile i igrale u vodi, kad se deo hipodroma poplavi radi njihovih predstava, bile su manje igračice, a mnogo više lepe slike na kojima će muškarci sladiti oči, još ljupkije kad im skupe svilene odežde postanu od vode takoreći prozirne.

„Mili bože, u pravu si. Ne umem da pevam, ne umem da igram, nisam lepa. Nisam ja ni za gde.“

Komita se osmehnu, zarivajući palčeve u otvrdli mišić i prateći rukama ritam svojih reči. „Nisi ni za gde jer ne želiš. Tebi nije želja da budeš prosto lepa, ti bi radije da se ističeš, da ih zasmejavaš.“

„Šta ima loše u komediji?“

„Ništa.“

„Dosadno je to, sav taj lep izgled i mirovanje, kad ima toliko veselih stvari, urnebesnih stvari.“

„Ne moraš baš svaki put da ukazuješ na njih.“

„To je jače od mene. Menandar mrzi kad izazovem smeh, kaže da to odvlači pažnju od predstave.“

„Pa i odvlači – a to je korisno. On to zna, svakoj publici treba odmora čak i od najbolje pevačice, od najljupkijih igračica. Mi smo samo propratna predstava uz glavni događaj, kad im treba

odmora od trka: starci idu da se pomokre, mladići ulažu novac u opklade.“

„Dakle, vi pevačice ste njihova propratna predstava, a ja vaša?“

„I jesi kad izvodiš svoju igru sa smehom. Dobra je, ima dejstva. Samo moraš da proceniš kad da progovoriš, a kad da ćutiš. Menandar je običan muškarac, sestrice, ne brini toliko šta on misli.“

„Ja mu se opirem. Svađam se više od svih vas.“

Komita obrisa ruke o haljinu za probe, pa pomože Teodori da sedne. „Tako samo na drugačiji način preklinješ da te uoči. Nijedna od nas nije neprestano savršena, čak ni ja, ali on na mene maltene nikad ne više, jer zna da me nije briga. Uradiću najbolje što ja mogu, ne ono što on od mene hoće. Da ti nije toliko stalo da zadobiješ njegove pohvale, manje bi i optužbe na tebe padalo.“

DRUGA GLAVA

Posle sat vremena, kad je izašla iz vežbaonice pod hipodromom, Teodora se odvoji od svojih sestara. I Komita i Anastasija su jedva čekale da pohrle kući, da dohvate šta nađu za jelo, da se na brzinu odmore a onda vrate, spremne za konačnu probu pred večernju predstavu u nekoj privatnoj kući nad Mramornim morem. Teodora je sestrama rekla da hoće malo vremena kako bi vežbala sama. Anastasija, sićušna i nežna mališanka, jela je kao gladna godina – ako Teodori nije stalo da jede i odmori se pre no što ih ponovo pozovu, biće više za nju. Sa previše gladnih usta, računajući polubraču i polusestre, i premalo novca od kojih bi ih nahranilo, njihovo domaćinstvo nije imalo suvišaka, a naročito ne za devojčice koje naljute učitelja i naplave mlađu sestru, namerno ili ne.

Komita je znala da Teodora laže, ali je znala i to da će se posle ovakvog dana, na ivici suza sa svakim povikom i udarcem koji je Menandar na nju usmerio, Teodora upustiti u opasnost od majčine srdžbe kako bi odvojila vremena za sebe. Komita je znala da Teodora žudi za odajom u kojoj bi opružila telo, za mirom